

gu grom, zapisat v kri pravico, ki terja jo naš dom. Če pa ta volja ni posebej poudarjena, glagola zahtevati ni mogoče nadomestiti s *terjati*, ampak kvečjemu s *hoteti*. Npr.: *Za knjigo zahtevam oz. hočem deset dinarjev. Ropar je zahteval oz. hotel denar. Nakazano pomensko razliko med glagoloma terjati in zahtevati podpirata samostalnika terjatev in zahteva, kjer do pomenskega prekrivanja skoraj ni prišlo.*

Omeniti moramo še en tip zvez oz. stavkov, v katerih gre za prenos na vzročno-posledično razmerje med dvema ali več (abstraktnimi) pojmi. Npr.: *Zakon zahteva smrtno kazen. Čast, obzirnost zahtevata, da tega ne storiš. Ta poklic zahteva visoko izobrazbo. Temna obleka zahteva svetlo kravato. Reakcijsko letalo zahteva drugačna krila kot navadno letalo. Vrtnice zahtevajo sončno lego. Dograditev objekta je zahtevala združitev finančnih sredstev. Pomeni oz. pomenski odenki, ki jih nakazujejo navedeni stavki, so se razvili šele v novejšem času, zato nimajo jasnih razmejitev. Med njimi so taki, ki jim pomensko ustreza samo glagol zahtevati (npr. *zakon zahteva smrtno kazen*), večina zgledov pa je publicistična in se mora v splošnem knjižnem jeziku drugače izoblikovati, npr.: *k temni obleki spada oz. je primerna svetla kravata, reakcijsko letalo mora imeti drugačna krila, vrtnice imajo rade oz. potrebujejo sončno lego, za dograditev je treba združiti finančna sredstva*. Neprimeren za izražanje teh funkcij pa je glagol *terjati*, ker v svoji pomenski osnovi ne nakazuje razvoja v to smer. Ni dvoma, da se zelo slabo sliši takle stavek, prepisan iz pomembne strokovne knjige: *Vrednost blaga**

je določena z delom, ki ga blago terja za svojo izdelavo. Stavek je slab, ker je sicer pravilna, dobra beseda uporabljena v nepravilni zvezi oz. na nepravem mestu.

Zadnja skupina zvez je razmeroma majhna. Predstavlja jo časopisni kliše: *Nesreča je zahtevala pet žrtev*. Drugi osebkki tega klišeja bi še bili: *nezgoda, potres, katastrofa, povodenj, napad, bolezen* ipd. Kliše je nastal verjetno iz knjižne prispodobe »smrt je terjala svoj davek« oz. iz njene variante »smrt je zahtevala svojo žrtev«. Ker je za klišeje značilno, da se ne spreminjajo, in ker gre v le-tem za skrajno pomensko oslabitev glagola zahtevati s funkcijo gole vezave, se namesto njega ne sme uporabljati glagol *terjati*. V vsakdanjem jeziku pa bi se morala misel itak drugače povedati, npr. *ob nesreči je bilo pet žrtev, bolezen je pobrala pet ljudi, za kozami jih je umrlo pet, pri napadu je padlo pet vojakov*.

Na kratko, seveda zato tudi nekoliko grobo, bi se dalo takole formulirati napotilo za rabo analiziranih besed:

Glagol *terjati* se rabi za označevanje dolžniško-upniškega razmerja in je v tej funkciji nezamenljiv. Glagol *zahtevati* se rabi za označevanje zelo poudarjene želje; v določenih primerih se lahko nadomesti z ekspresivnim *terjati* ali milejšim *hoteti*. Glagol *zahtevati* za označevanje vzročno-posledičnih odnosov med pojmi je značilen za publicistični stil; zato mu je treba v nepublicistični rabi poiskati primeren sinonim ali ga opisati; glagol *terjati* ga ne more nadomestiti.

Stane Suhadolnik
SAZU v Ljubljani

PRIMER OCENJEVANJA

Številčna ocena more zelo nepopolno odražati znanje iz tako obsežne tematike, kot jo vsebuje pouk materinščine. Težavnost ocenjevanja tiči že v samem predmetu.

Nerealna ocena je velikokrat odraz učiteljevega načina ocenjevanja. Učitelji radi »sprašujejo za oceno« le v določenih obdobjih. Tak način podpira kampanjsko učenje. Ocena ni realen odraz resničnega znanja tudi tedaj, če jo dobi učenec za »zadnjo snov« ali če jo je učitelj na hitro ujel tik pred konferenco.

Pouk materinščine zajema pisno, ustno izražanje, literarno in slovnično gradivo, ki

se drobi na poznavanje biografskih in bibliografskih podatkov, literarne teorije, jezikovnih zakonitosti, analiz, interpretacij itd.

Znanje je treba pogosto preverjati. V konferenčnem obdobju mora dobiti vsak učenec več ocen, ne le eno ali kvečjemu dve in tisto od obvezne šolske naloge. Toda če vztrajamo pri »klasičnih« oblikah spraševanja, več kot dveh ocen ne bomo nikoli imeli. Nenehno aktiviranje učencev, jasne motivacije in sprotne ocenjevanje pa prinese v redovalnico celo vrsto ocen. Te naj nikakor ne bi bile samo številčne, ampak tudi opisne.

L. Karničar	odrasel; vse razumno presoja, na videz ne več tako aktiven kot lani (sept.), prerasel snóvi, zavzeto posluša samo nove stvari in take, ki so za druge težke (ekspresionizem, fonetika), odlično piše (okt.), gov. izražanje — vedno izbira tehtne besede; gradi na pridobljenem znanju (nov.), sijajna obdelava domačega čtiva (dec.), poglavje o stavku obvlada pregledno (dec.), redke pravopisne napake (dec.), samostojna vsebin. in oblikovna interpretacija pesmi (jan.); pripravil odlično učno uro z uporabo diafilma (marec), nekaj napak pri določanju neoseb. gl. oblik (april), prvi končal sekvence za pol. program pouka (april), znal (maj), vse leto redno pisal dom. naloge (junij)	5
M. Košir	tekoče snovi še ne zna (sept.), se začela prizadevneje učiti, a spet popustila (sept.), staro snov še odlično zna (okt.), postala aktivna (nov.), poglavje o stavku ji ne dela težav (nov.), besedne vrste — se moti (dec.), dela smiselne izvlečke iz učnih knjig (jan.), zelo dobro sodelovala pri seminarski obliki (jan.), piše lahkotno, govori še vedno zelo počasi in skoraj boječe (marec); ni imela domače naloge (april), dosti bolj aktivna kot prvo polletje (maj), zna stvari, ki se jih drugi ne spomnijo več (maj), malo pravopisnih napak	4
S. Herlec	zelo prizadevna, za učenje porabi precej časa; snov kmalu pozabi (okt.), ni imela dom. nal. (okt.), še precej pravopisnih napak (nov.); tekoče pripoveduje, če jo snov zanima, sicer se ustavlja sredi stavka (dec.); zelo socialna, nikdar sebična; prizna, da je veliko stvari pozabila (dec.); rada sprašuje (jan.), pred pisanimi nalogami vedno nemirna (marec); začela sistematično ponavljati, odloča se za sred. šolo (marec), bori se za boljšo oceno, znanje pa ni trdno (april), ni imela domače naloge (april); znala poprečno (maj)	3
A. Bukovnik	ni imel dom. naloge (sept.), brez dom. nal. (sept.); treba ga je veliko opominjati (okt.); večje pravopisne napake — vel. zač., asimilacija (okt.), možato prenese kritiko, nekaj časa »boljši« (dec.); se ne uči več (jan.), nekaj malega znal — knjiž. in stavek (jan.), se sam javil (jan.); dosti boljše govori kot piše; pričakoval boljšo oceno v prv. poll., zanašal se je na poz. ocene kontrol. nal. (febr.), aktiven (marec), spet popustil — ničesar vedel o samost. (april) — obvestilo staršem! — kaže novo aktivnost; vse leto zelo prijeten sogovornik (maj); znanje šibko; dosti bolj kritičen kot prej (maj), redno piše dom. nal.	2

Sami si pripravimo posebno redovalnico takšnega formata, da bo v njej za vsakega učenca dovolj prostora. Vanj vpisujemo vse: številčne ocene domačih, šolskih, kontrolnih nalog, testov ipd.; število doseženih točk, kadar se odločimo za tak način ocenjevanja (legenda: barvni svinčniki, različna velikost številk), manjkajoče domače naloge, rezultate domačega čtiva, seminar-skega dela; usno znanje, sposobnosti pomnjenja, oblikovanje misli; posebno zanimanje učenca, aktivnost ipd. Vsako opombo si označimo z datumom.

(Primer za 8. r. glej na str. 150.)

Pomembnost takih zapiskov je na primer tudi v tem, da učenca spremljamo, dokler ga poučujemo. Laže ugotavljamo njegov napredek ali nazadovanje in tudi vzroke za prvo ali drugo je možno ugotoviti hitreje.

NAČELNE MISLI JANA BAUDOUINA DE COURTENAYA

V št. 1—2 tega letnika Jezika in slovstva je F. Jakopin pisal o pomenu Jana Baudouina de Courtenaya za slovenistiko, razčlenil je in prikazal njegovo znanstveno pot; naj mi bo dovoljeno dodati besedo o človeku in citirati nekaj Baudouinovih načelnih misli, ki so za beneške Slovence še danes aktualne.

BdC človeka in njegove misli spoznamo najlepše iz dveh spisov: *Nekatere opazke ruskega profesorja v »Soči«* 1872 in 1873, ponatis v Gorici 1873 (tej brošuri je ob stoletnici prvega Courtenayevega obiska med Slovenci posvetila radijska postaja Trst A niz oddaj, ki jih je pripravila prof. Marija Cenda Klinc) in predavanje *Sull' appartenenza linguistica ed etnografica degli Slavi del Friuli*, ki ga je bral 5. septembra 1899 in je objavljeno v *XI Centenario di Paolo Diacono, Atti e Memorie del Congresso storico tenuto in Cividale nei giorni 3, 4, 5 settembre 1899, Cividale 1900*. (Njegova Ekseklenca Jan Baudouin de Courtenay s Kraljevske univerze je bil imenovan za enega podpredsednikov kongresa, ki sta se ga udeležila člana *Societas Labacensis Matica Slovenska* prof. Anton Laharner in prof. Simon Rutar ter trije beneški Slovenci: špe-trski župan Francesco Musoni, ki je tu bral predavanje *Il capitolo 23 del libro V della Historia Langobardorum e gli Sloveni del Friuli* z dokazi, da je Diaconov kraj Broxas istovetiti z Brišči med Špetrom in Pod-

Učence je treba na začetku leta seznaniti z načinom ocenjevanja. Spremeniti moramo njihovo zakoreninjeno prepričanje, da je z uspešno reprodukcijo kakega besedila mogoče »popraviti« oceno za prejšnje neznanje.

Učenci postanejo kritični in ne zahtevajo, da bi za odgovore dobivali samo številčno oceno. Vedo, da smo si zabeležili le pravilnost in nepravilnost odgovora in da je takih in podobnih opomb v naši redovalnici še veliko. Zaključno oceno v spričevalu predvidijo kot rezultat aktivnosti, ne pa kot matematično sredino številčnih ocen.

Posledica opisanega načina ocenjevanja (spremljanja učenčevega dela) je večja motiviranost učencev in hkrati večja aktivnost. V predmetu je vedno manj nezadostnih, pa tudi nobene nerealne petice.

Berta Golob
Kranj

bonescem; nadalje odvetnik Carlo Podrecca, avtor znane knjige *Slavia italiana*, in prof. Ivan Vogrič; o njem gl. »Sodobnost« 1972, str. 650.)

Predavanje BdC je malo znano: z znanstvenega vidika ga danes ne upoštevamo, ker je sam BdC pozneje popravil oznako beneških Slovencev, ki jo je tu podal, in še temeljiteje je njegove izsledke pozneje prevrednotil Fran Ramovš; zdi pa se mi vredno, da bi širši krog ljudi spoznal načelne misli, ki jih avtor izraža uvodoma. Zato bom preprosto prevedel del tega predavanja na str. 198 in 199 knjige in ga prepustil brez komentarja v premislek bralcem. Brati bi ga morali, kajpak v izvirniku, tudi politiki, ki je od njih odvisna administracija beneških Slovencev.

BdC: »... Žal živimo v časih, ki nam z markskaterega vidika hudo priključijo v spomin nekdanje barbarstvo; vojskam in pokolom, ki jih je srepa sila množila brez usmiljenja in brezobzirno, je sledilo mnogotero globoko in trdovratno sovraštvo, ki sproži sicer nekrvave, a enako usodne boje med narodi s poraznimi posledicami za skupno blaginjo človeštva. V teh časih, ko le iščemo kak emblem, kak simbol, kako ime za tarčo našega sovraštva do bližnjega, v teh neveselih časih je nastalo tudi strašilo panslavizma, čeprav je to le strašilo za nevedne, neuke ljudi in za take, ki nimajo čiste vesti.